

De Minister van Justitie
d.t.v. mw. mr. M.F.M. de Groot
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling Ontwikkeling

bezoekadres
Juliana van Stolberglaan 4
2595 CL Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t 070 - 361 9723
f 070 - 361 9746
www.rechtspraak.nl

datum 2 maart 2004
contactpersoon mr. W.H.J. Stemker Köster
doorkiesnummer 070 – 361 9706
e-mail StemkerKoster.w@rvdr.drp.minjus.nl
kamernummer 2A43
ons kenmerk UIT 3389/ONTW WSK
uw kenmerk 5250174/03/6
bijlage(n) Nvt
onderwerp conceptwetsvoorstel videoconferentie in het strafrecht

Bij brief van 27 oktober 2003 verzocht U de Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) advies over een concept voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht. Onderstaand advies is voorbereid door een gezamenlijke werkgroep van de NVvR en de Raad.

Gehoord de gerechten heeft de Raad de eer U als volgt te berichten.

Het conceptwetsvoorstel voorziet in een wettelijke regeling om het horen per videoconferentie op verschillende momenten in het strafproces of de aanloop daartoe mogelijk te maken, zowel van verdachten als van getuigen en deskundigen. Als voordelen daarvan worden genoemd de vermindering van de vervoersproblemen van verdachten en de daarmee gepaard gaande kosten en het besparen op de kosten van rogatoire commissies door het horen van getuigen en deskundigen per videoconferentie. Verwacht wordt dat door deze regeling tevens het aantal aanhoudingen tijdens het strafproces zal verminderen en dat de wachttijden voor de terechtzitting zullen afnemen. Het concept voorziet in een tweetal bepalingen in onderscheidenlijk het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering waarin kort gezegd wordt bepaald dat onder de bevoegdheid tot het (ver)horen en ondervragen van personen wordt begrepen het (ver)horen en ondervragen per videoconferentie, waarbij een directe beeld- en geluidsverbinding tussen de betrokkenen tot stand komt. Tevens wordt in beide voorgestelde bepalingen voorzien in een regeling bij algemene maatregel van bestuur van de technische eisen waaraan de videoconferentie dient te voldoen, en van de controle op de naleving daarvan.

De Raad heeft met belangstelling kennis genomen van het onderhavige concept. Hij staat in beginsel positief tegenover de gedachte dat de mogelijkheden van de moderne communicatietechnologie worden benut om de efficiency van het strafproces te vergroten. Wel is uit een enquête van de NVvR onder haar leden gebleken dat het oordeel over de verrichte experimenten niet onverdeeld gunstig is. In de eerste plaats wordt naar voren gebracht dat de videoconferentie ten opzichte van een directe confrontatie een geringere communicatiewaarde heeft: de non-verbale communicatie tussen de gehoorde persoon en

datum 2 maart 2004
kenmerk UIT 3389/ONTW WSK
pagina 2 van 4

de persoon of personen “aan de andere kant van de camera” is beperkt en er wordt slechts een tweedimensionaal beeld van (het boven de tafel uitkomende deel van) de gehoorde persoon gegeven. Dat brengt de Raad tot de conclusie dat de videoconferentie met name zal kunnen worden toegepast in standaardsituaties en dat in gevallen waarin het bijvoorbeeld aankomt op de toetsing van betrouwbaarheid van een afgelegde verklaring, terug moet kunnen worden gegrepen op directe confrontatie. In dat kader is van bijzonder belang wie beslist of met gebruikmaking van de videoconferentie zal worden gehoord. Daarop wordt hierna nader ingegaan.

In de tweede plaats is naar voren gekomen dat de technische kwaliteit van de verbindingen regelmatig tot klachten aanleiding heeft gegeven. Wil dit technische hulpmiddel daadwerkelijk op ruime schaal ingang kunnen vinden, dan zal gewaarborgd moeten zijn dat de gebruikte verbindingen een hoge kwaliteit bezitten. De Raad dringt daar op aan. Waar het voor de beoogde financiële en logistieke voordelen tevens noodzakelijk is om de bedoelde technische verbindingen op vele plaatsen beschikbaar te hebben (ten minste in alle huizen van bewaring en in alle rechtbanken), verwacht de Raad dat per saldo de financiële voordelen beperkt zullen zijn en slechts zullen optreden als op grote schaal van dit hulpmiddel gebruik zal worden gemaakt.

De Raad heeft geconstateerd dat het onderhavige concept mede een complement vormt van het wetsvoorstel ter uitvoering van de EU-overeenkomst betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Kamerstukken II, 2000-2001, 28351, nr 2). Dat wetsvoorstel geeft de Nederlandse autoriteiten de wettelijke mogelijkheden om te voldoen aan hun verplichting tot medewerking aan een rechtshulpverzoek om een verhoor per videoconferentie van de justitiële autoriteiten van een andere staat. Het onderhavige concept stelt veilig dat een door de Nederlandse justitiële autoriteiten per videoconferentie gehouden verhoor in een andere staat gelijk wordt gesteld met een verhoor dat hetzij direct in Nederland is afgenomen, hetzij via een rogatoire commissie in het buitenland is verricht. In de memorie van toelichting is bovenvermeld wetsvoorstel wel vermeld maar is niet ingegaan op de relatie tussen beide wetsvoorstellen. De Raad geeft in overweging dat alsnog te doen en daarbij tevens te vermelden welke rechten en verplichtingen de gehoorde personen hebben. De Raad gaat ervan uit dat die rechten en verplichtingen worden bepaald volgens het recht van het land waarin de betreffende persoon zich bevindt.

Nu regelmatig zal moeten worden afgewogen of in een concreet geval toepassing van de videoconferentie wenselijk is, is het van belang dat duidelijk wordt wie daarover uiteindelijk beslist. De memorie van toelichting schiet op dat punt naar de mening van de Raad tekort. Gesteld wordt (blz. 9/10) dat degene die de regie voert over het desbetreffende onderdeel van het strafproces, het initiatief neemt. In dat kader wordt onder meer gesteld dat de officier van justitie bij het oproepen van de verdachte of een deskundige voor de terechtzitting, kan aangeven dat van videoconferentie gebruik wordt gemaakt. Aangekondigd wordt dat het openbaar ministerie richtlijnen zal opstellen in overleg met de zittende magistratuur, advocatuur en de Dienst Justitiële Inrichtingen. De Raad is van mening dat niet altijd duidelijk is wie in een bepaalde fase van het strafproces de regie voert. Zo blijft gedurende het gehele opsporingsonderzoek de officier van justitie daaraan leiding geven, ook als een gerechtelijk vooronderzoek is geopend (zie artikel 177a van het Wetboek van Strafvordering) of als om een mini-instructie is verzocht. Ook zou kunnen worden gesteld dat de zittingsrechter vanaf zijn

datum 2 maart 2004
kenmerk UIT 3389/ONTW WSK
pagina 3 van 4

appointeringsbeslissing de regie over de zitting heeft overgenomen. Dan kan de officier van justitie bij de oproep van getuigen niet meer aangeven of van videoconferentie gebruik zal worden gemaakt.

De Raad is van mening dat, nu terzake geen bijzondere wettelijke regeling wordt voorgesteld, het niet anders kan dan dat degene die het betreffende verhoor leidt, bepaalt of van videoconferentie gebruik wordt gemaakt, zoals hij ook over alle andere omstandigheden van het verhoor beslist. Ingeval de officier van justitie bij een bepaald verhoor ter terechtzitting videoconferentie voorstaat, zal hij dat tevoren aan de zittingsrechter moeten voorleggen, met mededeling daarvan aan de raadsman, zodat deze zijn visie aan de zittingsrechter kan geven.

Het bovenstaande neemt uiteraard niet weg, dat een rechterlijk college als beleidslijn kan vaststellen dat een bepaald type verhoren (bijvoorbeeld betreffende gevangenhoudingen of van bekende veelplegers) in beginsel per videoconferentie zal worden gehouden, tenzij ambtshalve of op verzoek anders wordt beslist.

De Raad heeft zich afgevraagd of tegen de beslissing tot horen per videoconferentie een afzonderlijk beroepsrecht (voor de verdachte of de officier van justitie) moet worden gecreëerd; hij is er overigens van uitgegaan dat zodanig beroepsrecht niet wordt beoogd nu de beslissing tot toepassing van videoconferentie wordt gezien als een beslissing betreffende de orde van het verhoor. Ingeval de beslissing tot toepassing van videoconferentie inderdaad blijft bij de verhorende autoriteit ziet de Raad geen noodzaak daartegen een afzonderlijke beroepsprocedure in het leven te roepen. Het is de taak van de rechter om te waarborgen dat een eerlijk proces plaatsvindt; de wijze van uitvoeren van een verhoor maakt daar onderdeel van uit. Beslissingen terzake door de rechter-commissaris zullen bij de behandeling van de zaak ter terechtzitting aan de orde kunnen worden gesteld; beslissingen ter terechtzitting kunnen in hoger beroep worden getoetst.

In de memorie van toelichting (blz. 10) wordt de figuur van een procesbegeleider opgevoerd. Daarbij blijft onduidelijk welke eisen aan een dergelijke persoon worden gesteld (moet het bijvoorbeeld een advocaat zijn) en welke bevoegdheden aan deze toekomen (worden zijn bevindingen omtrent de gang van zaken in de inrichting rond het verhoor vastgelegd en bij de processtukken gevoegd). Tevens wordt in het midden gelaten wanneer een procesbegeleider wordt ingeschakeld (heeft de gehoorde er recht op en op wiens kosten treedt hij op; wordt onder omstandigheden in betaling van overheidswege voorzien). Het is wenselijk daarover in de memorie van toelichting opheldering te verschaffen. Het lijkt de Raad juist, dat de tolk zich bevindt bij de persoon voor wie hij vertaalt, zoals ook in de memorie van toelichting vermeld staat. Wel wijst de Raad erop dat dat ertoe kan leiden dat nieuwe organisatorische problemen en wellicht hogere kosten kunnen ontstaan als verdachten die dezelfde taal spreken, uit oogpunt van voorkoming van onderling contact in verschillende huizen van bewaring zijn geplaatst.

In artikel 174, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering is bepaald dat bij verhoren door de rechter-commissaris de verklaring door de gehoorde wordt ondertekend. Het onderhavige wetsvoorstel brengt daarin geen verandering. In de memorie van toelichting ware in te gaan op de vraag of het in het voornemen ligt om bij verhoren door de rechter-commissaris per videoconferentie de uitgewerkte verklaring te faxen of te mailen naar de plaats waar de verhoorde zich bevindt en deze daar door hem/haar te laten tekenen, of dat wordt voorzien in toepassing van het tweede lid van dat artikel en

datum 2 maart 2004
kenmerk UIT 3389/ONTW WSK
pagina 4 van 4

derhalve als oorzaak van niet ondertekening het gebruik van videoconferentie wordt vermeld. De Raad geeft in overweging om bij de onderhanden zijnde herziening van het Wetboek van Strafvordering te bezien of deze bepaling gehandhaafd moet worden.

Te verwachten valt dat de videoconferentie op beeld- en geluidsdragers zal worden geregistreerd. De Raad gaat ervan uit dat de betreffende dragers ten minste zullen worden bewaard totdat het vonnis in de betreffende zaak onherroepelijk is geworden, zodat ook rechters die in latere instantie over de zaak moeten oordelen, van de opnames kennis kunnen nemen. Een verplichting tot opname in het procesdossier van de betreffende dragers acht de Raad niet noodzakelijk, zolang er van het verhoor nog proces-verbaal wordt opgemaakt.

Samenvattend adviseert de Raad U om de relatie met wetsvoorstel 28351 te verduidelijken en om duidelijk te maken dat degene die het verhoor leidt, beslist over de toepassing van videoconferentie.

Hoogachtend,

D.J. van Dijk
Lid Raad voor de rechtspraak